

Fritz Otto Nilsson 1887-1956

Karl Nilsson Vemmentorp berättar för barnbarnet Ulf Nilsson.

"det blev ett jävla liv nere hos Sigards, en av pågarna packade en väska med kläder och andra tillhörigheter och gick därifrån. Han hamnade i Smålandsstenar och startade en skjortfabrik."

Vem var detta ? Låg det någon sanning i detta ?

Svaret är ja och det var Sigards bror Fritz Otto det handlade om.

Fritz Otto Nilsson föddes den 5 september 1887 i Strövelstorp. Hans föräldrar var Johannes Nilsson (1840–1911), hemmansägare på Håkantorps nr 1 (3/20 mantal), och Christina Jönsdotter (1855–1938). Paret fick sju barn, varav Fritz var en av de yngsta.

Efter skolgången i Strövelstorp genomgick han Kroks Handelsinstitut i Hälsingborg. Vid 17 års ålder erhöll Nilsson anställning hos Lars Wiggin, Hälsingborgs största parti- och minut firma inom manufakturbranschen.

20 år gammal flyttade han till Borås och tjänstgjorde till en början vid A B Borås Linneindustri som föreståndare för detaljaffären och senare också representationen över bland annat den här delen av Småland. Här kom Nilssons organisationsförmåga och utpräglade blick för affärlivet i dagen på ett framträdande sätt. Han slutade sin anställning i Borås 1918 men flyttade till Smålandsstenar redan 1917.

Samtidigt övertog brodern Sigard arrendet av föräldrahemmanet. Sigard gifte sig med lärarinnan Kerstin Larsson, hon tjänstgjorde i Hasslarps skola.

Otto gifte sig 1917 med Elsa Gustafsson. Paret fick följande barn:

- Nils Johannes, född 1917
- Karl Otto, född 1922
- Elsie Kristina, född 30 november 1923
- Gun Ingrid, född 30 november 1923

Textil- och Triåfabriken, Smålandsstenar.

Textil A.-B. Nilsson & Co grundades år 1919 av dåvarande köpmannen Fritz Nilsson. Aktiekapitalet är nu 200.000 kronor à 1.000 kronor pr aktie. Tillverkningen är stärkskjortor, arbetsskjortor, blusar, overalls, byxor m. m. I samma byggnad finns även inrymt A.-B. Smålandsstenars Triåfabrik, som startades år 1934. Aktiekapitalet är 55.000 kronor à 500 kronor pr aktie. Även denna är en av herr Nilsson grundad fabriksrörelse. Han är själv verkställande direktör i båda dessa företag samt en ofta anlita kraft inom kommunen. Ledamot av kommunalfullmäktige, skolstyrelsen m. m.

De båda fabrikerna hava i sin tjänst 20 kontors- och lageranställda samt omkring 200 arbetare inom fabrikerna och omkring 200 hemsömmerskor.

År 1940 bar Fritz titeln "Direktör" för det egna företaget **Fritz Nilsson & Co, Textilfabrik**, och bodde då på Ovelud Åtterås Jäppagård. På samma gård bodde även hans syster, Anna Ingeborg Nilsson, som var butikschef för **Fritz Nilssons Manufakturaffär**.

Brosdottern Anna Lisa Nilsson finns även här som hembiträde innan hon gifter sig 1956 med chauffören Sundquist och flyttar till Kinnared.

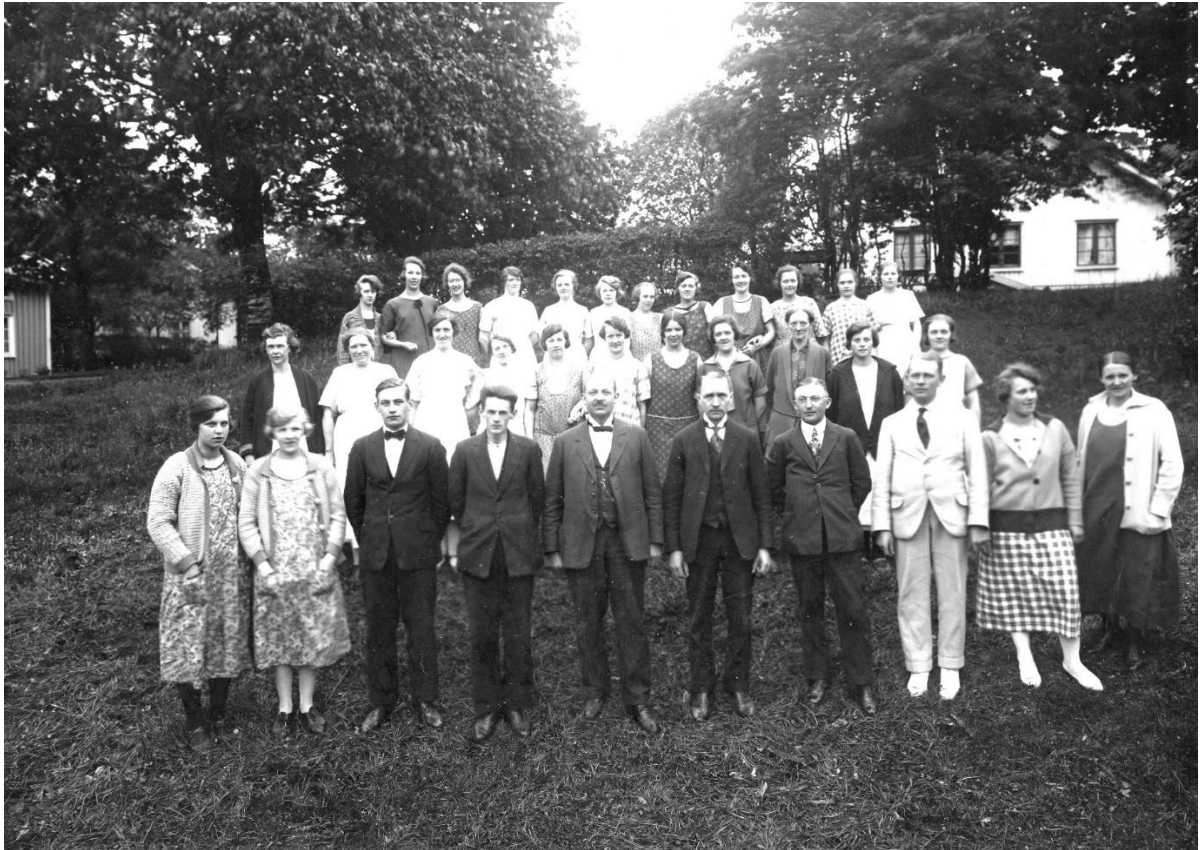
År 1950 hade alla barnen flyttat hemifrån. Fritz och Elsa bodde då kvar på fastigheten Åtterås Jeppagård 2:15, med adress Karlsdal, Smålandsstenar.

Fritz avled där år 1956, 68 år gammal. Elsa avled 1986, vid 83 års ålder. Båda är begravda på Smålandsstenars kyrkogård.

Textilen Smålandsstenar 1922

Det är 100 år sedan denna grupp anställda vid Textilen ställde upp sig för fotografering. Året är 1922.

Rad 1: fr.v. Lilly Karlsson, Zara Carlsson, Birger Magnusson, Ragnvald Johnsson, Fritz Nilsson, okänd, okänd, Erik Svensson, Hildur Johansson, Judit Larsson.

Rad 2: Maria Andersson, Davida Mårtensson, okänd. Adic Andersson, Anna Nilsson, okänd, Agda Johansson, Agda Andersson, Judit Andersson, Sonja Svensson, okänd.

Rad 3: Viola Nyberg, Axelia Dahlström, Gunhild Nyberg, Signe Svensson, Agda Johansson, Anna Wilander, Linnéa Claar, Karin Bengtsson, Dagmar Hallberg, Hilda Salomonsson, okänd, okänd.

AB Tanico/Textilen

Av alla de företag som har varit verksamma i vår bygd men som inte finns mer, är det några som har gjort ett särskilt avtryck i folks medvetande. Det är företag som man hör äldre samhällsbor tala om än i dag. Ett av dessa är **AB Tanico** eller **Textilen** som det också kallades. Fabriken låg där ICA ligger i dag. Det var ett stort hus, med en del längs Nissastigen och en längs Textilgatan. Företagets storhetstid var under 30-, 40-, och början av 50-talet. Vi som var med på 60-talet minns ett ord som ofta förekom i media på den tiden, nämligen "textilkrisen". Den drabbade även Smålandsstenar och Textilen, som lades ner i slutet av 60-talet. Karl Otto Nilsson, som vi som är lite äldre minns, var son till **Fritz Otto Nilsson**, grundaren av företaget. Han berättar här kort om Textilens historia.

Textilen AB, grundades 1919 av min far **Fritz Nilsson**. Starten skedde under blygsamma förhållanden, i hyrda lokaler. Dels hos P. A. Lundströms, Södra Nissastigen 11, där södra gavelrummet togs i anspråk. Dels i en byggnad där Larssons plåtslageri senare var inrymt. Fabrikens hela personal utgjordes i början av en tillskärare och sex sömmerskor, samt en strykerska. Tillverkningen omfattade i huvudsak skjortor. 1920 uppfördes den första egna fabriksbyggnaden. Fastän ej liten tilltagen blev den för trång och tillbyggdes därför 1931. Ytterligare en tillbyggnad gjordes 1934. Företaget utvecklades mycket snabbt. Under lågkonjunkturen i början av 30-talet kunde produktionen på Textilen fortgå i full omfattning. Detta bidrog till att lindra följderna av den arbetslöshet som rådde inom andra industrigrenar. För många blev det räddningen då fruarna sydde in pengar till uppehållet. Antalet anställda var 1936 som mest 550, av dessa var 350 hemsömmerskor från fem olika kyrksocknar. Textilen nådde sina största framgångar under åren efter andra världskriget.

Två damer som arbetade på detta företag var Anna Nykvist och Hulda Andersson. Deras berättelser om företaget och arbetet där, finns bevarade i vårt arkiv och här följer några utdrag.

Anna Nykvist berättar:

Textilfabriken bestod av två gedigna vinkelbyggnader i rött tegel. I vinkeln utmed

Nissastigen, som var den äldsta delen, fanns trikåfabriken och i vinkeln utmed Textilgatan låg syfabriken.

Syfabriken var den jag arbetade på. Den bestod av fyra våningar med trapptorn. Alla golv var belagda med ekparkett och salarna var ljusa och luftiga. På bottenvåningen låg lagerkontoret med skjortlagret. Där arbetade under en lång följd av år lagerchef Per Nilsson med sin stab. Axel Johansson körde dagligen allt gods till järnvägsstationen, till en början med häst och flakvagn. Barn åkte ofta "snålskjuts" med honom.

På första våningen låg stryksalen. Där fördelade Anna Wilander arbetet under ett stort antal år. Jag arbetade där från 1944–1947, och där strök vi de flesta plagg på ackord. Det fanns ingen termostat på strykjärnen på den tiden, så det gällde att snabba på och hålla två strykjärn lagom varma, utan att dra ut kontakten. Förtjänsten var 2,25 kr per dussin för de finare skjortorna och 60 öre för arbetsskjortorna. Strykerskornas arbete avsynades noga av Anna och vi fick stryka om ifall vi slarvat. I stryksalen var också ett antal personer sysselsatt med förpackning av skjortorna i styck och flerkartonger, som sedan via hissen sändes ner till lagret.

På andra våningen låg sysalen och här fördelade Elin Carlsson sömnaden under många år. Här arbetade ett stort antal sömmerskor. De sydde mest på ackord och i lag på 8 personer. I sysalen fanns även en plats för in- och utlämning av hemsömnad. Två personer var ständigt sysselsatta med avsyning av de sydda plaggen och kontrollen var stenhård, - slarv lönade sig inte. Alla färdigsydda plagg som godkänts skickades ner till stryksalen genom ett nedkast.

Både på stryk- och sysal arbetade Erik Svensson som verkmästare, han höll god ordning både på flickorna och symaskinerna. Alla kände en lagom respekt för honom, men han hade också humor och kunde många historier. Det fanns ytterligare ett par verkliga trotjänare på företaget, nämligen vaktmästarparet Ruth och Knut Gustavsson. Knut var något av en tusenkonstnär och det han inte kunde fixa var i regel sådant som överhuvudtaget inte gick att åtgärda.

Överst på tredje våningen låg tillskärarsalen och tyglagret samt lagret för sybehör som tråd, knappar, dekorband mm. Här arbetade Erik Pettersson och **Carl-Gustav Nilsson** som tillskärare och min man John hade hand om sybehörs- och tyglagret. Här var även ett par flickor sysselsatta med att dela läggen efter ordersedlarna i buntar på max 18 styck plagg som skickades vidare till sysalen för sömnad. Under min anställningstid var det Vivi Hermansson, Gunnel Carlsson, Britt Davidsson och Elsie Johansson som jobbade med detta.

På det stora kontoret en trappa ner arbetade förutom ägarna, Johan Nilsson och Carl-Erik Arulf, kontorschef Ragnar Pettersson, kassör Judit Larsson, samt ett par kontorister. Företaget hade också fyra resanden som sålde över en stor del av landet.

Till de anställdas förnöjelse fanns en musikanläggning på kontoret, med ett stort antal skivor. Det ålåg kontorsflickorna att spela "musik till arbetet" som gick ut på alla våningar vid vissa tider.

I textilens affär arbetade under ett stort antal år fröken **Anna Nilsson** samt ett par butiksbiträden. Där fanns också en syateljé med sömmerska och syflicka för sömnad och ändringar. Affären förde tyger och plagg av mycket god kvalité.

När Direktör Fritz Nilsson firade sin 60-årsdag år 1949, beställde han extra tåg av Halmstad Nässjö Järnvägar från Smålandsstenar för samtliga anställda. Resan gick till Halmstad för fest på Hotell Mårtensson. Där utdelades större och mindre förtjänsttecken.

Under kriget kom ett stort antal flyktingar till Smålandsstenar. De var av olika nationaliteter, flest ester, bland dem fanns även några judar, med sina nummer på armen från de tyska koncentrationslägren. I Textilens bottenvåning inreddes ett kök i arbetarnas kapprum. Där jobbade lottor och rödakorsdamer med att laga mat till flyktingarna som blev förlagda på olika platser som Missionskyrkan, Plymouthlokalen osv. Flyktingarna hade även barn med sig. Det gick ett skämt bland textilfolket: "Kalle på Dalstorp har fått anställning vid Dramaten". Det var nämligen han som drog en vagn med all mat från lottornas kök till de olika flyktingförläggningarna, en syssla som han skötte med den äran.

Flyktingarna fick liksom alla de anställda tillgång till bad en kväll i veckan i Textilens badavdelning som sköttes av maskinist Harald Björk. Några av flyktingarna ordnade med revyföreställningar i NTO-lokalen. Då, under krigsåren, var det det lilla som glädde, och jag tror att flyktingarna minns tiden i Smålandsstenar med tacksamhet och glädje.

Hulda Andersson berättar

Textilen var ett jättebra företag under krisåren. Tänk så många kvinnor som kunde sitta hemma och sy och därmed dryga ut de små inkomsterna. De kom med sina stora packar, och så fick de nya med sig hem igen. Varje vecka i ur och skur kom de cyklande och

lämnade in sina varor. Ibland var det kö utanför fabriken och ända upp på tredje våningen där utlämningen var. I regel var det på torsdagarna som de kom och hämtade nya tyger.

Vi sydde skjortor och pyjamas. Vi sydde både frackskjortor och arbetsskjortor. Det var framförallt arbetsskjortorna som lämnades ut till de som sydde i hemmen medan de finare skjortorna gjordes på fabriken.

Vi arbetade ju på ackord, så det gällde att knoga på. Jag minns, det var väl första våren jag arbetade på Textilen, så var det väldigt bråttom. Vid ett tillfälle så gick de sista hem kl. två på natten. Jag gick hem vid tolvtiden och då var mamma arg för hon trodde att vi hade varit ute med pojkar. Vi började kl. sju på morgonen och så arbetade vi på lördagar också förstås. Jag minns första veckan jag arbetade så fick jag 25 kr. O så lycklig jag var då. Jag tror att timpenningen kunde väl vara ca. 22 till 23 öre.

(Omkring 1932, så kunde man köpa en arbetsskjorta för ca 2,75 och en bättre skjorta för omkring 5,50.)

Jag arbetade i stryksalen. Vi strök skjortorna och sedan skulle de naturligtvis läggas ihop. Man hade en pappskiva och så skulle skjortan knäppas och vikas och fästas med nålar. Den skulle vikas så att manschetten syntes. Det var viktigt att de blev snyggt gjort. På en del av skjortorna skulle det fästas etiketter och firmamärken också. Vi hade roligt också. Ibland skickade vi med papperslappar i skjortorna med våra namn. Vi hoppades att kanske någon stilig kar skulle höra av sig.

Vi hade också många skjortor som skulle gå till armén. Jag minns att de var inte så roliga, för det var så kraftigt tyg i dem. Ja det var Smålandsstenars räddning att Textilen fanns under de svåra åren. Jag grät när de rev husen. Jag tycker att man kunde ha använt dem till något annat.

Jo vi började kl. sju sedan åt vi frukost vid nio. Kl. 13, var det middagsrast. Jag bodde i samhället så jag åt middag hemma. Sedan arbetade vi fram till kl. 18, innan arbetsdagen var slut. På lördagar slutade vi vid två. Jag trivdes väldigt bra på Textilen. Vi strykerskor hade alltid väldigt roligt tillsammans. Det var inget vidare buller där vi stod och arbetade så vi kunde prata med varandra. Det var ju ett helt annat väsen uppe i sysalen.

Jag slutade på Textilen 1941, när jag fick barn. Man hade ju ingen att lämna dem till så det var bara att stanna hemma. Det var så att när flickorna gifte sig och fick barn så blev dom allra flesta hemmafruar”.